

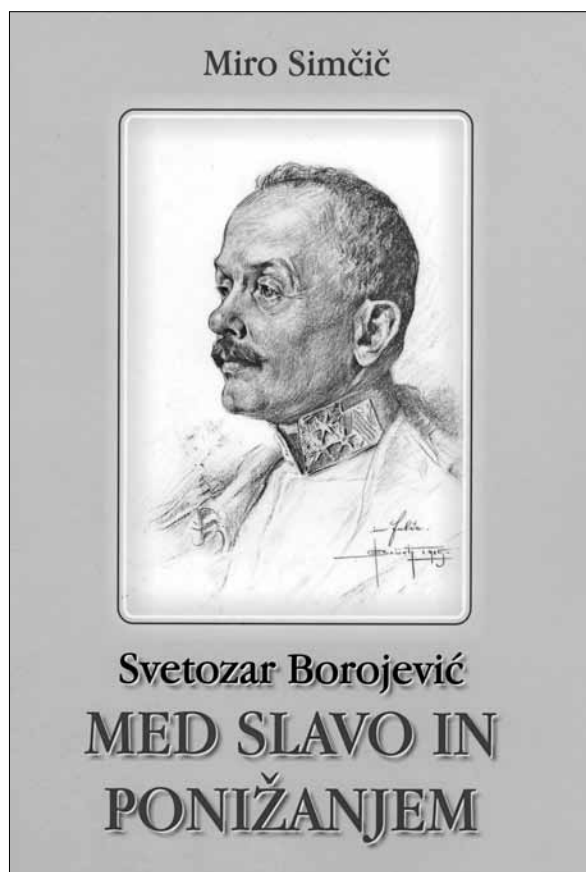
Borojević se vrača

Miro Simčič, **Svetozar Borojević: med slavo in ponižanjem**. Koper : Intelktualne storitve, 2011, VI in 404 strani.

Začnimo kar s tistim, s čimer se pogostokrat končajo poročila o prebranih delih. Z zaključno oceno, z mislimi, ki skušajo jedrnato povedati, v čem je prednost/slabost zapisanega, ali je/ni povedalo kaj novega, ali se ga priporoča za branje. Tu bom neposreden: navedene knjige ne priporočam v branje! A ne zaradi vsebine, temveč zato, ker je napisana s tako malomarnim odnosom do slovenskega jezika, da bi morala biti za zgled, kako ne pisati.

V zaključku dela je nekaj besed o avtorju, iz katerih izvemo, da je novinar in da se zadnjih deset let ukvarja s publicistiko. Temi njegovih knjig in ostalih zapisov sta prva svetovna vojna, natančneje soška fronta, in življenje Josipa Broza Tita. Z leta 2007 izdano knjigo o Titu (*Tito brez maske*) je bil deležen velikega zanimanja javnosti. V svojem zadnjem delu o feldmaršalu Borojeviću (uporabljam obliko zapisa, ki jo uporablja avtor, čeprav je v rabi tudi oblika Borojević) je združil svoji dosednji temi zanimanja, soško fronto in življenjeposameznika. Svojo odločitev za to knjigo utemeljuje s trditvijo, da je marsikaj o prvi svetovni vojni »ostalo zakrito ali pa je zavestno prikazano v izkrivljenih, mitskih podobah«. Tako naj bi bilo tudi z znamenitim feldmaršalom avstro-ogrske vojske Svetozarjem Borojevićem pl. Bojno (1856–1920), po nekaterih ocenah enim od najboljših strategov prve svetovne vojne, z velikimi zaslugami za ohranitev nacionalnega prostora Slovencev in Hrvatov, a vseeno izrinjenim iz kolektivnega spomina ne le obeh naštetih narodov, temveč vse srednje Evrope. Njegova tragedija naj bi bila v tem, da se je »prepozno rodil« in doživel propad habsburške monarhije. Če bi namesto maja 1920 umrl dve leti prej, bi ga pokopali z vsemi častmi kot enega največjih junakov v zgodovini monarhije. Tako pa je umrl v izgnanstvu v tujini, v pomanjkanju, ponižan in strt.

Avtorja zanima nenavadna usoda tega vojskovodje, predvsem želi prikazati razloge za žalosten konec njegovega življenja. Vsakega velikega posameznika se izven časovnega in prostorskega okvira gotovo ne da prikazati, zato se je avtor pravilno odločil in nas popelje skozi vsa okolja, ki so oblikovala Borojevića in vplivala na njegovo življenje od področja bivše Vojne krajine, kjer se je rodil,

do soške fronte, kjer je zaključil svojo kariero. Knjiga je razdeljena na 23 poglavij, od katerih nas dve uvajata v problematiko, od tretjega dalje pa sledimo Borojevićevo življenjski poti. Rojen je bil v družini poklicnega vojaka blizu Hrvatske Kostajnice in oče ga je že kot desetletnega dečka vpisal v vojaško šolo v Sremski Kamenici. S prekinitvami si je šolsko znanje nabiral vse do leta 1891. Svoj ognjeni krst je doživel leta 1878 ob okupaciji Bosne in Hercegovine, ko si je tudi prislužil svoje prvo odlikovanje. Bil je dober učenec in vojak, izkazal se je s svojo bistrostjo in zagrizenostjo in je kljub neplemiškemu poreklu hitro napredoval v vojaški hierarhiji. Leta 1904 je postal plemič (von Bojna), ob pričetku prve svetovne vojne je bil že pehotni general in je poveljeval 6. korpusu v Košicah. V bojih je sodeloval na vzhodni fronti, kjer se je proslavil z uspešnim poveljevanjem. Osrednji del knjige je namenjen Borojevićevemu vojskovanju na soški fronti. Poveljstvo 5. soške armade je prevzel šele potem, ko je avstro-ogrski vojaški vrh sprejel njegov koncept obrambe, torej utrditev na Soči in ne drugega, ki je obrambno črto pred Italijani videl na Savi in Dravi. Naslovi naslednjih poglavij so zgovorni sami po sebi: Cadornin sprehod na Dunaj, Konec viteške vojne, Cadornin prvi napad, Italijani se hitro učijo, Borojević izgubi Gorico, Italijani ne odnehajo, Čudež pri Kobaridu, Kdo je bil slabši okupator?, Borojević in Jugoslovanski odbor, Propaganda italijansko orožje, Za-

dnja ofenziva dvojne monarhije, Rojstvo Države SHS, Slovenci sredi kaosa.

Za velik del napisanega avtor uporablja literaturo, le v manjši meri arhivsko gradivo. Pripoved večinoma teče tekoče, a včasih nas popelje v labirint avtorjevih razmišljanj in opisov Borojevičevega življenja in dela, ki se prepletajo z opisi zgodovinskih dogodkov. Pri tem avtor skače s teme na temo, se ponavlja in včasih opisuje stvari, ki imajo le zelo bežno povezavo z osrednjo temo. Pa tudi to ne bi bilo tako problematično, če bi stvar opravil korektno. A tu je kleč! Dela napake, ki si jih ne bi smel privoščiti. Ne vidi razlike med *Landwehrom* in *Landsturmom* (str. 39), francoskega premierja v času vojne Georges-a Clemenceauja prekrsti v Charlesa (str. 243), ne loči med racionirano in racionalizirano preskrbo (str. 250), Petru Karađorđeviću pripiše naziva Osvoboditelj in Zedinitelj (str. 12), uporablja kratico SHS tako pri državi kot pri kraljevini, ne da bi jo enkrat razložil, itd. Pomlad narodov postavlja (in to ne le enkrat) v leto 1948. Verjamem, da (vsaj) pri slednjem gre le za *lapsus calami*, vendar si takšnih napak ob izdaji knjige avtor preprosto ne sme privoščiti, saj s tem izgublja verodostojnost.

Kot si ne sme privoščiti, da izda nelektorirano besedilo, če je (in njegovo prav gotovo je!) polno slovničnih napak. Naj mi bo oproščeno, a da ne bom izgledal kot pretirano pikolovski iskalec tujih napak, navajam nekaj primerov, ki naj pokažejo, zakaj sem tako krut. Na splošno se vidi, da je avtor uporabljal dosti hrvaške literature, saj je besedilo polno slabo prevedenih izrazov (npr. »/.../ zmaga pod vsako ceno /.../«, »/.../ pečina na kateri se je /.../ nasukal /.../«, itd. itd.). Uporablja napačne sklene in spol samostalnikov, napačen vrstni red v stavku, ne uporablja pomožnega glagola biti, »u pošte« mu pride prav vse, tudi postavljanje ločil kar tako, po občutku. V vseh knjigah, ki sem jih prebral v življenju, nisem videl toliko napačno postavljenih vejic kot v tej! Dobe-sedno vsaka stran prinese nekaj takih napak in človek se vpraša, zakaj gospa, ki je predstavljena kot »lektor in korektor« te knjige, ni opravila svojega dela!?

A pred zaključkom še najpomembnejše. V zadnjih treh poglavjih (Zakaj se je Borojevič zameril Slovencem, Zagrebški avanturizem, Ponižanje za ponižanjem) nam avtor razkrije svoje mnenje o razlogih za neslavni konec Borojevičevega življenja. Meni, da razlog za odklonilno stališče oblasti v Zagrebu do feldmaršala in prepoved njegove nastanitve v Zagrebu ni v njegovi grožnji po telefonu slovenskim oblastem v Ljubljani 4. novembra, temveč lobiranje Kraljevine Srbije proti njemu. To naj bi izvedla preko hrvaškega politika srbskega rodu Svetozarja Pribičevića in njegovih dveh bratov. Tudi sicer naj bi Srbija preko njej naklonjenim v zagrebškem političnem svetu skušala vplivati na razmere v Sloveniji v času

umika vojske s soške fronte preko njenega ozemlja in si z ustvarjanjem kaosa (in s tem posledično oslajeno slovensko narodno oblastjo, ki je bila beograjski trn v peti) ustvarjati ugodnejše izhodišče za širitev svoje oblasti. Tako je bil Borojevič le postranska žrtev visoke politike. Ljubljana in Zagreb ga nista hotela, v Avstriji, kamor se je zatekel ob koncu vojne, pa tudi ni bil obravnavan z naklonjenostjo. Sredstev za preživljanje ni imel, bolelo pa ga je tudi ponižanje. S svojo obrambo na Soči, ne pa na Savi ali Dravi, ko bi italijansko vojsko spustili preko Slovenije, je posredno storil velikansko uslugo Slovencem (in Hrvatom). Ne vemo, ali je to storil zaradi strateških razlogov ali zaradi misli na ljudi, a bilo je koristno.

Uvodno besedo h knjigi je podal major Slovenske vojske mag. Matjaž Bizjak, zaključujejo pa jo dodatki: Pisma in dokumenti, kopija zapisnika seje narodne vlade SHS z dne 5. novembra 1918, kopija Borojevičevih spominov (O ratu protiv Italije), seznam njegovih odličij (prejel jih je 26) ter zemljevidi. Knjiga je bogato ilustrirana s fotografijami, a njihov izvor ni naveden.

In sedaj naj omilim svojo oceno iz uvoda. Kljub katastrofalnemu jeziku je knjigo vredno prebrati. Če želi avtor bližajočo se stoto obletnico začetka prve svetovne vojne in s tem večanje zanimanja javnosti zanjo izkoristiti še za kakšno knjigo, mu seveda želimo veliko uspeha. Čimveč razkrivanja preteklosti bo vsak zgodovinar podprl.

Bojan Himmelreich